

การเปิดรับข่าวสาร และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียน
ของประชาชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
Media Exposure and Participation in Bang KhunThian Canal
Conservation of People in Nonthaburi City Municipality,
Nonthaburi Province

กัณฑ์ส ทงบุญมา

อาจารย์ประจำ สาขาการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

โทร 0-2432-6107 (4410) อีเมล: kathon@rpu.ac.th

KantalasThongboonma

Lecturer, Department of Advertising and Public Relations,

Faculty of Communication Arts, Rajapruk University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสารและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนของประชาชนที่มีลักษณะทางประชากรต่างกัน รวมถึงศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนของประชาชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ คือ ประชาชนในชุมชนที่คลองบางขุนเทียนไหลผ่านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามจำนวน 400 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) และการหาค่าสัมประสิทธิ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่าประชาชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนในระดับต่ำ และประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนในระดับสูง ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรกับการเปิดรับข่าวสารและการมีส่วนร่วม พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือนและมีที่พักอาศัยในปัจจุบันอยู่ใกล้คลองบางขุนเทียนแตกต่างกันมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนแตกต่างกัน ประชาชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และมีที่พักอาศัยในปัจจุบันอยู่ใกล้คลองบางขุนเทียน แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนที่ต่างกัน และพบว่าการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนของประชาชนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียน

คำสำคัญ: การเปิดรับข่าวสาร การมีส่วนร่วม การอนุรักษ์ คลองบางขุนเทียน

Abstract

This research aimed to study media exposure and participation in Bang Khun Thian canal conservation of people, which are different demographic characteristics, including the study of correlation between media exposure and participation of people in Nonthaburi city municipality. Samples were people living in the area which Bang Khun Thian canal runs through. Questionnaires were used to collect data from a total of 400 samples. Statistical data analysis were used in this research, descriptive statistic used for calculating frequency, percentage, average, and inferential statistics used for computing t-test, one-way ANOVA and Pearson correlation coefficient. The results revealed that people's exposure in Bang Khun Thian canal conservation information was at low level, and people's participation in Bang Khun Thian canal conservation was at high level. From the correlation analysis between demographic characteristics and media exposure, it was found that demographic characteristics; education, occupation, income and habitat, were significantly correlated to media exposure in Bang Khun Thian canal conservation. For the analysis of correlation between demographic characteristics and people's participation in Bang Khun Thian canal conservation, it was found that demographic characteristics; age, education, occupation, income and habitat, were significantly correlated with people's participation in Bang Khun Thian canal conservation. Finally, the correlation between media exposure and participation was observed, the analytical results revealed that the media exposure of people in Bang Khun Thian canal conservation was positively correlated to people's participation in Bang Khun Thian canal conservation.

Keyword: Media Exposure, Participation, Conservation, Bang Khun Thian Canal

บทนำ

แม่น้ำและคลองมีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของผู้คนอย่างใกล้ชิด คือ มีประโยชน์ต่อการคมนาคมทางน้ำ เป็นแหล่งประมงเพาะเลี้ยงและจับสัตว์น้ำ เพื่อการเกษตรกรรม การระบายน้ำ เพื่อการป้องกันบ้านเมืองในยามเกิดศึกสงคราม และเพื่อเป็นคลองประปา แต่ด้วยการขยายตัวของสังคมเมืองและการคมนาคมขนส่งทางบกที่มีความสำคัญอย่างมากในปัจจุบัน ทำให้ความสำคัญและ

ประโยชน์ของคุณลดลง และมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา คลองในปัจจุบันถูกใช้ประโยชน์เพื่อการชลประทาน การประปา การท่องเที่ยว และเป็นแหล่งระบายน้ำจากชุมชนเมือง (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่ม 33: 114-122)

จังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีพื้นที่ของคุณคลองธรรมชาติ แต่ละสายเชื่อมต่อกัน และใช้เป็นเส้นทางสัญจรไปมาหาสู่กันระหว่างหมู่บ้าน ตำบลและเชื่อมต่อการเดินทางในแม่น้ำเจ้าพระยา ทำให้เกิดเป็นย่านชุมชนหนาแน่นขึ้นตามริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาและริมคลองสายต่าง ๆ และคุณคลองเหล่านี้ยังคงใช้เป็นเส้นทางสัญจรที่สำคัญของชุมชนริมน้ำมาจนถึงปัจจุบัน

ปัญหาของคุณภาพน้ำในลำคลองโดยส่วนใหญ่ มีสาเหตุมาจาก คลองเป็นที่รองรับน้ำเสียและของเสียจากแหล่งกำเนิดมลพิษต่าง ๆ มิได้มีการบำบัด จึงส่งผลทำให้ไม่สามารถที่จะนำน้ำในคลองไปใช้เพื่อประโยชน์อื่นใดได้นอกจากการคมนาคมสัญจรทางน้ำ เทศบาลนครนนทบุรี ได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงได้จัดให้มีกิจกรรมรณรงค์ โครงการ “คลองสวย น้ำใส” เพื่อฟื้นฟูคุณภาพน้ำในคลองต่าง ๆ ในเขตเทศบาลนครนนทบุรี และการจัดการน้ำเสียและของเสียจากชุมชน ซึ่งคลองที่ได้รับรางวัลชนะเลิศประเภทขนาดใหญ่ ประจำปีพุทธศักราช 2557 ได้แก่ คลองบางขุนเทียน ซึ่งเป็นคลองขนาดใหญ่และมีความสำคัญในชุมชน ไหลผ่านพื้นที่ 3 ตำบล 6 ชุมชน มีประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั้งหมด จำนวน 15,330 คน

การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนร่วมกันอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนนั้น ได้ใช้สื่อประเภทต่างๆ ประกอบด้วยสื่อมวลชน ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต สื่อบุคคล ได้แก่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนชุมชน/ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่เทศบาล/อบต. เจ้าหน้าที่ส่วนราชการอื่นๆ เจ้าหน้าที่จากองค์กรเอกชน พระสงฆ์ ตำรวจ/ทหาร ครู/อาจารย์ นักเรียน/นักศึกษา สมาชิกในครอบครัว และสื่อเฉพาะกิจ ได้แก่ จดหมายจากทางราชการ ป้ายประกาศ/ป้ายอิเล็กทรอนิกส์ เอกสารสิ่งพิมพ์ การเดินรณรงค์ นิทรรศการ เสียงตามสายภายในชุมชน โดยที่ประชาชนได้ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียน เช่น การช่วยกันการดูแล รักษา ปกป้อง และไม่ทำลายสภาพแวดล้อมคลอง การร่วมมือกันขุดลอกคลอง การดูแลความสะอาดคลองบริเวณบ้านของตน การไม่ทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลลงในคลอง การใช้ฮีโมบอลในการรักษาคุณภาพของน้ำในคลอง เป็นต้น (เทศบาลนครนนทบุรี, 2557)

ทั้งนี้มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ เป็นมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดนนทบุรี เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และการให้บริการวิชาการต่าง ๆ ในจังหวัดนนทบุรี จึงเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมการพัฒนาของประชาชนในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการอนุรักษ์ธรรมชาติ แม่น้ำและคลองในจังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเรื่องการเปิดรับข่าวสาร และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนของประชาชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี เพื่อให้สามารถเข้าใจถึง

การเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ของประชาชนในชุมชน และนำมาใช้เป็นในการกำหนดการสื่อสาร และวางนโยบาย โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำและคลอง อันเป็นการพัฒนาศักยภาพของการสื่อสารที่จะมาใช้ในการปลูกฝังจิตสำนึก รวมถึงสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนของประชาชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
- 2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนของประชาชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
- 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรกับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนของประชาชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
- 4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนของประชาชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
- 5) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนของประชาชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีรูปแบบของการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นตัวแทนของบุคคลจำนวน 400 คน จากประชากรทั้งหมด จำนวน 15,330 คน ที่อาศัยอยู่ในชุมชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรี ซึ่งคลองบางขุนเทียนไหลผ่านและเข้าร่วมโครงการ “คลองสวย น้ำใส ประจำปี 2557” ประกอบด้วย ชุมชนวัดนครอินทร์ หมู่ 6 และหมู่ 7 ตำบลสวนใหญ่ ชุมชนวัดเฉลิมพระเกียรติและชุมชนพรหมนิมิต หมู่ 10 ตำบลตลาดขวัญ ชุมชนวัดกำแพง ชุมชนบ้านริมสวน หมู่ 10 ตำบลบางเขน (เทศบาลนครนนทบุรี, 2557)

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามชนิดปลายปิด (Close-ended Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และที่พักอาศัย ตอนที่ 2 การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียน และตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียน

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยนี้ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ของข้อมูลกลุ่มตัวอย่างในด้านลักษณะประชากร การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียน รวมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) ในการทดสอบสมมติฐาน โดยกำหนดค่าความต้องการในการทดสอบสมมติฐานในระดับ 0.05 ในการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่ออธิบายความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่างที่จำแนกตามลักษณะทางประชากร และใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียน โดยกำหนดค่าความต้องการในการทดสอบสมมติฐานในระดับ 0.01 และใช้เกณฑ์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ที่มีค่าตั้งแต่ -1 ถึง 1 โดยค่าลบแสดงความสัมพันธ์ทางลบหรือตรงข้ามกัน และค่าบวกแสดงความสัมพันธ์ทางบวกหรือทางเดียวกัน

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะประชากร พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงร้อยละ 51.3 เพศชายร้อยละ 48.7 โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 37.5 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25.5 ประกอบอาชีพค้าขาย/ประกอบกิจการส่วนตัว มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.5 โดยส่วนใหญ่มีรายได้ 10,001-15,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 33.2 และมีที่พักอาศัยอยู่ติดคลองบางขุนเทียน (ไม่เกิน 100 เมตร) คิดเป็นร้อยละ 44.0 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ประชาชนมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาเป็นรายสื่อ พบว่า สื่อที่ประชาชนเปิดรับมากที่สุด คือ สื่อบุคคล แต่ยังมี การเปิดรับข่าวสารในระดับต่ำ ($\bar{X} = 2.30$) รองลงมา คือ สื่อเฉพาะกิจโดยเปิดรับข่าวสารในระดับต่ำ ($\bar{X} = 2.21$) ส่วนสื่อที่ประชาชน เปิดรับน้อยที่สุด คือ สื่อมวลชน โดยเปิดรับข่าวสารในระดับต่ำ ($\bar{X} = 1.81$) เช่นกัน ทั้งนี้เมื่อพิจารณาสื่อบุคคลซึ่งเป็นสื่อที่ประชาชนเปิดรับมากที่สุดพบว่า ประชาชนมีการเปิดรับข่าวสารจากบุคคลใกล้ชิด ได้แก่ ตัวแทนชุมชน/ผู้นำชุมชน ($\bar{X} = 3.74$) เพื่อน/เพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 3.56$) และสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X} = 3.55$) ในระดับสูง

ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมที่ประชาชนมีมากที่สุด คือ การร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียน โดยมีส่วนร่วมในระดับสูง ($\bar{X} = 3.93$) รองลงมาคือ การร่วมรับผลประโยชน์จากการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียน โดยมีส่วนร่วมในระดับสูง ($\bar{X} = 3.91$) ส่วนการมีส่วนร่วมที่ประชาชน

มีน้อยที่สุด คือ การร่วมตัดสินใจในกิจกรรมการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียน ซึ่งมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$)

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรกับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียน พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และมีที่พักอาศัยใกล้คลองบางขุนเทียนที่แตกต่างกัน มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนที่แตกต่างกัน คือ ประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า ประกอบอาชีพประจำ มีรายได้ต่อเดือนสูงกว่า และมีที่พักอาศัยใกล้คลองบางขุนเทียนมากกว่า มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนมากกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ประกอบอาชีพไม่ประจำ มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่าและมีที่พักอาศัยไกลคลองบางขุนเทียนมากกว่า

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียน พบว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และมีที่พักอาศัยใกล้คลองบางขุนเทียนที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนที่แตกต่างกัน คือ ประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า ประกอบอาชีพประจำ มีรายได้ต่อเดือนสูงกว่า และมีที่พักอาศัยใกล้คลองบางขุนเทียนมากกว่า มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนมากกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ประกอบอาชีพไม่ประจำ มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่าและมีที่พักอาศัยไกลคลองบางขุนเทียนมากกว่า

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนของประชาชน พบว่า การเปิดรับข่าวสารและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนของประชาชนในภาพรวมมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ($r = 0.334$) นั่นคือ ประชาชนที่มีการเปิดรับข่าวสารมาก จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนมากเช่นกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ และสื่อมวลชน กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนของประชาชน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน โดยการเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล มีความสัมพันธ์สูงสุด ($r = 0.471$) รองลงมา คือการเปิดรับข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจ ($r = 0.260$) และการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์น้อยที่สุด ($r = 0.206$)

สรุปและอภิปรายผล

ด้านลักษณะประชากร พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ประกอบอาชีพค้าขาย/ประกอบกิจการส่วนตัว มีรายได้ 10,001-15,000 บาทต่อเดือน และมีที่พักอาศัยอยู่ติดคลองบางขุนเทียนไม่เกิน 100 เมตร

ประชาชนมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ โดยสื่อบุคคลเป็นสื่อที่ประชาชนเปิดรับมากที่สุด ซึ่งประชาชนมีการเปิดรับข่าวสารจากบุคคลใกล้ชิด ได้แก่ ตัวแทนของชุมชน/ผู้นำชุมชน เพื่อน/เพื่อนบ้าน และสมาชิกในครอบครัว ในระดับสูง โดยประชาชนเปิดรับข่าวสารจากตัวแทนของชุมชน/ผู้นำชุมชนมากที่สุด เนื่องจากตัวแทนของชุมชน/ผู้นำชุมชน (อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน) ทำหน้าที่หลักในการดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนในชุมชน ซึ่งแต่ละชุมชนมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง และมีความพยายามในการสื่อสารและจัดกิจกรรมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียน อีกทั้งผู้นำชุมชนดังกล่าวมีความใกล้ชิดกับประชาชนอย่างมาก ทำให้ประชาชนในชุมชนเปิดรับข่าวสารจากผู้นำชุมชนมากที่สุด โดยมีการเปิดรับในระดับสูง นอกจากนี้ประชาชนยังเปิดรับข่าวสารจากเพื่อน/เพื่อนบ้าน และสมาชิกในครอบครัว ในระดับสูงด้วยเช่นกัน เนื่องจากเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิด มีอิทธิพลต่อการเปิดรับข่าวสารของบุคคล สอดคล้องกับทฤษฎีความสัมพันธ์ทางสังคมของ เมลวิน แอล เดอเฟอร์ (De Fleur, 1972) กล่าวคือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในกลุ่มแบบไม่เป็นทางการมีอิทธิพลต่อการสื่อสาร โดยผู้นำความคิดเห็นในสังคมจะเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเผยแพร่ข่าวสาร และการยอมรับนวัตกรรมของบุคคลในสังคมนั้น ทั้งนี้ บุชบา สุธีธร (2531) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่กำหนดความดึงดูดใจในการสื่อสารระหว่างบุคคล ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือความใกล้ชิดของผู้สื่อสาร กล่าวคือ มนุษย์มีธรรมชาติที่จะสื่อสารกับคนใกล้ชิด เพราะเมื่อได้ใกล้ชิดกับสิ่งใดแล้วมักจะนำความรู้สึกของตนเองเข้าไปผูกพันและมีทัศนคติที่ดีกับคนที่ตนใกล้ชิดด้วย ทั้งนี้จากการที่ผู้นำแต่ละชุมชนมีความใกล้ชิดและรู้จักกับประชาชนในชุมชนของตนเป็นอย่างดี จึงมีวิธีในการสื่อสารหรือวางแผนการสื่อสารกับประชาชนในชุมชนของตนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ กิติมา สุรสนธิ (2541: 15-17) ที่กล่าวว่า การที่ผู้ส่งสารมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะของผู้รับสารจะช่วยให้ผู้ส่งสารบรรลุวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร สามารถวิเคราะห์ วางแผน การสื่อสารให้สอดคล้องกับผู้รับสารได้

ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยจากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับสูงแทบทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การให้ประชาชนมีบทบาทในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม การได้รับผลประโยชน์จากการทำกิจกรรม และการประเมินผลของการจัดกิจกรรม โดยชุมชนได้มีการประชุมก่อนดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทั้งนี้ประชาชนในชุมชนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ และยังได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมอีกด้วย อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ประชาชนทุกคนในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมได้ไม่ยากเกินความสามารถและไม่มีผลกระทบต่อการทำงานประจำวัน จึงทำให้กิจกรรมดังกล่าวประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญชัย เกิดปัญญาวุฒินันท์ (2535: 85) ที่กล่าวว่า เงื่อนไขของการมีส่วนร่วม ต้องอาศัยเงื่อนไขอย่างน้อย 3 ประการ คือประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม ประชาชนต้องมีความสามารถที่จะมีส่วนร่วม

และประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม อีกทั้งความสำเร็จของการมีส่วนร่วมนั้นประกอบด้วย ประชาชนต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมก่อนเริ่มกิจกรรม ประชาชนต้องไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ในการมีส่วนร่วมมากเกินไปที่เขาประเมินผลตอบแทนที่จะได้รับ ประชาชนต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น ประชาชนต้องสามารถสื่อสารกันรู้เรื่องทั้งสองฝ่าย และประชาชนต้องไม่รู้สึกกระทบกระเทือนต่อตำแหน่ง หน้าที่ หรือสถานภาพทางสังคมหากจะมีส่วนร่วม ทั้งนี้กิจกรรมการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนนั้น ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในหลายด้าน ทั้งการแสดงความคิดเห็น การลงมือปฏิบัติ และการมีความรู้สึกเป็นเจ้าของคลองบางขุนเทียนร่วมกัน จึงทำให้ประชาชนร่วมมือปฏิบัติกิจกรรมจนชุมชนได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดคลองขนาดใหญ่ในโครงการคลองสวยน้ำใส ดั่งงานวิจัยของสุธรรม รัตนโชติ (2553: 197 – 198) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในระบบการบริหารและจัดการองค์กร ประกอบด้วยการมีส่วนร่วมทั้งทางด้านกายภาพ สติปัญญา และอารมณ์จนมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของร่วมกัน

ประชาชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และมีที่พักอาศัยใกล้คลองบางขุนเทียนที่แตกต่างกัน มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนแตกต่างกัน โดยประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีแนวโน้มในการเปิดรับข่าวสารมากกว่าประชาชนที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่า สอดคล้องกับ ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ (2542: 44-46) ที่กล่าวว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงมักใช้สื่อมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ และผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมีความรู้กว้างขวาง เข้าใจศัพท์และสื่อสารได้ดีกว่า อีกทั้งผู้ที่มีการศึกษาสูงนิยมเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสาธารณชน จึงทำให้ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า

จากผลการศึกษายังพบอีกว่า ประชาชนที่มีอาชีพและรายได้ต่างกัน มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนแตกต่างกัน ทั้งนี้ ประชาชนที่มีอาชีพเป็นงานที่มีรายได้ประจำและมีรายได้ดีกว่า มีแนวโน้มในการเปิดรับข่าวสารมากกว่าประชาชนที่มีอาชีพเป็นงานที่มีรายได้ไม่ประจำและมีรายได้ต่ำกว่า โดยประชาชนที่มีอาชีพ ค้าขาย/ประกอบกิจการส่วนตัว รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ และ เกษตรกร/ประมง มีการเปิดรับข่าวสารมากกว่ากลุ่มที่มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา แม่บ้าน/พ่อบ้านและเกษียณอายุการปฏิบัติงานสอดคล้องกับแนวคิดของ วิลเบอร์ เซอร์แรม (Schramm, 1977) ที่กล่าวว่า ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจะสนใจปัญหาทางสังคมเศรษฐกิจและวิทยาการ ซึ่งเรื่องของการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนเป็นปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจซึ่งมีผลกระทบต่อชุมชน เป็นสาเหตุให้ประชาชนที่มีอาชีพที่มีรายได้ประจำและรายได้ดี มีแนวโน้มในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนมากกว่าประชาชนที่มีอาชีพที่มีรายได้ไม่ประจำและรายได้ต่ำ

ประชาชนที่มีที่พักอาศัยในปัจจุบันอยู่ใกล้คลองบางขุนเทียนแตกต่างกันจะมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนแตกต่างกัน กล่าวคือ ประชาชนที่มีที่พักอาศัยอยู่ใกล้คลองบางขุนเทียนมากกว่ามีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนมากกว่า

เนื่องจากประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้คลองมากกว่าจะมีความใกล้ชิดและมีการใช้ประโยชน์จากคลองมากกว่า และหากคลองบางขุนเทียนมีความสกปรก ทрудโทรม และมีมลภาวะเป็นพิษ ประชาชนที่อยู่ใกล้คลองย่อมได้รับผลกระทบมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเลือกรับข่าวสาร (Selective Process) ของ โจเซฟ ที แคลปเปอร์ (Klapper, 1960: 5) ที่กล่าวว่า ผู้รับสารเปิดรับข่าวสารโดยผ่านกระบวนการเลือกรับข่าวสาร ในขั้นตอนแรกคือการเลือกรับหรือการเลือกใช้ กล่าวคือ บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อ และข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ ตามความสนใจและความต้องการของตน เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาและเป็นข้อมูล เพื่อสนองความต้องการของตน

ประชาชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และที่พักอาศัยใกล้คลองบางขุนเทียนที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนแตกต่างกัน ทั้งนี้ในด้านการศึกษา ประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนมากกว่า โดย ประมะ สตะเวทิน (2540: 116-117) กล่าวว่า คนที่ได้รับการศึกษาในระดับที่ต่างกันย่อมจะมีความรู้สึกรู้คิด อุดมการณ์และความต้องการที่ต่างกันออกไป คนที่มีการศึกษาสูงหรือมีความรู้ดีจะได้เปรียบในการที่จะเป็นผู้รับสารที่ดี เพราะมีความรู้กว้างขวาง เข้าใจมากกว่า ไม่เชื่ออะไรง่ายๆ ทั้งนี้ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีความรู้ นิยมเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสาธารณชน จึงทำให้มีความรอบรู้และเข้าใจถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม และผลกระทบทั้งข้อดีและข้อเสียจากการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เมื่อผู้ที่มีการศึกษาสูงมีความรู้ความเข้าใจถึงข้อดีและผลที่ได้รับจากการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียน จึงทำให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ศิริพร อ้วนคำ (20: 2544) ที่กล่าวว่าการสร้างสังคมที่มีส่วนร่วมได้นั้น ปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญคือ การใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือ เนื่องจากการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการเตรียมให้เด็กเริ่มเป็นนักตัดสินใจที่ดี มีคุณภาพในสังคม รวมทั้งพัฒนาความรับผิดชอบและความร่วมมือเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย ทั้งนี้ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงจะเข้าใจถึงผลดีที่เกิดจากการร่วมมือกันอนุรักษ์คลองบางขุนเทียน ซึ่งนำไปสู่เป้าหมายที่ทำให้คลองบางขุนเทียนมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น

ประชาชนที่มีอาชีพที่มีรายได้ประจำและรายได้สูงกว่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนมากกว่า เนื่องจากรายได้นั้นเป็นตัวแปรที่มีบทบาทใกล้เคียงกันกับตัวแปรทางด้านการศึกษา ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันสูงมาก โดยเฉพาะแล้วคนที่มีการศึกษาสูง มักจะมีรายได้สูงตามไปด้วย ส่วนคนที่มีการศึกษาน้อยนั้น มักมีรายได้น้อยถึงปานกลาง ดังนั้นตัวแปรทั้งสองตัวนี้จึงถูกมองรวมกัน ไม่ว่าเป็นฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม (ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ, 2542: 49-50)

ประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้คลองบางขุนเทียนมากกว่ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนมากกว่า เนื่องจากประชาชนที่มีที่พักอาศัยอยู่ใกล้คลองมากกว่าจะมีความใกล้ชิดและมีการใช้ประโยชน์จากคลองมากกว่า และหากคลองบางขุนเทียนมีความสกปรก ทрудโทรม และมีมลภาวะเป็นพิษ ประชาชนที่อยู่ใกล้คลองย่อมได้รับผลกระทบมากกว่า สอดคล้องกับแนวคิดของ ริตเตอร์ วิลเลียม

(Reeder William, 1974) เกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม ข้อหนึ่งก็คือว่า การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม ขึ้นอยู่กับความสอดคล้องของกิจกรรมนั้น ๆ กับความเชื่อพื้นฐาน ทศคติและค่านิยมของตน รวมไปถึงสอดคล้องกับผลประโยชน์ของตนเอง และการมีเป้าหมายที่จะส่งเสริมและปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง ทั้งนี้ประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้คลองมากกว่า ย่อมรับรู้ถึงผลกระทบจากการที่ของบางชุมชนเทียนมีสภาพสกปรก และทรุดโทรม รวมถึงรับรู้ถึงข้อดีและผลประโยชน์ที่ได้รับจากการที่คลองบางชุมชนเทียนมีความสะอาดเรียบร้อยมากกว่า จึงเป็นเหตุให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้คลองบางชุมชนเทียนมากกว่ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองมากกว่า

การเปิดรับข่าวสารและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางชุมชนเทียนของประชาชนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน โดยการเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมสูงที่สุด โดยประชาชนมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองบางชุมชนเทียนจากตัวแทนชุมชนหรือผู้นำชุมชน รวมถึงเพื่อน/เพื่อนบ้าน และสมาชิกในครอบครัว ซึ่งเป็นสื่อบุคคลที่มีความใกล้ชิดกัน ทำให้เป็นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เมื่อประชาชนเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองบางชุมชนเทียนมากจึงส่งผลทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมากตามไปด้วย สอดคล้องกับ ทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคล ของ Rogers and Shoemaker (อ้างถึงใน เสถียร เขยประทับ, 2528) ซึ่งกล่าวว่า หากต้องการให้การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพที่สุด และหวังผลให้ผู้รับเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ควรใช้การสื่อสารระหว่างบุคคล เพื่อให้ผู้รับสารมีความเข้าใจกระจ่างชัดต่อสาร และตัดสินใจรับสารได้อย่างมั่นใจยิ่งขึ้นด้วย ทั้งนี้ การที่ประชาชนมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการคลองบางชุมชนเทียนมาก ก็ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ในการอนุรักษ์คลองบางชุมชนเทียน รวมไปถึงได้มีความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมและขั้นตอนในการอนุรักษ์คลองบางชุมชนเทียน ส่งผลไปถึงการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางชุมชนเทียน ซึ่งชาร์ลส์ เค อัทคิน (Charles k. Atkin, 1973:208) ได้กล่าวว่า บุคคลที่เปิดรับข่าวสารมาก ย่อมมีหูตากว้างไกล มีความรู้ความเข้าใจในสภาพแวดล้อม และเป็นคนทันสมัยทันเหตุการณ์กว่าบุคคลที่เปิดรับข่าวสารน้อย ดังนั้นการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองบางชุมชนเทียนของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางชุมชนเทียนของประชาชน คือประชาชนมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองบางชุมชนเทียนมากเท่าไร จะยิ่งทำให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางชุมชนเทียนมากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของ อิศเรศ คำแหง (2553) ที่พบว่า การเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และ การศึกษาของ พิระนันท์ บุรณะโสภณ (2538) ที่พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมถึงการศึกษาของลดาวัลย์ พอใจ (2535) ที่พบว่าปริมาณการเปิดรับสื่อประเภทต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางบกในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยและจากการทำงานวิจัย ได้แก่

1. ผู้นำชุมชนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสื่อสารข้อมูลกับประชาชนในชุมชน ดังนั้น การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองภายในชุมชนนั้น หน่วยงานของรัฐบาล จำเป็นต้องสร้างความรู้ความเข้าใจกับผู้นำชุมชนเกี่ยวกับวิธีการและความสำคัญของการอนุรักษ์คลอง ภายในชุมชนก่อนเป็นอันดับแรก เนื่องจากผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่ใกล้ชิดและสามารถสื่อสารกับประชาชน ในชุมชนได้เป็นอย่างดีและมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ
2. การเปิดรับสื่อของประชาชนมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะฉะนั้น ชุมชนควรได้รับการสนับสนุนและให้ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการใช้สื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ ภายในชุมชน เพื่อนำไปใช้ในการสื่อสารกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างยั่งยืน
3. การที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์คลอง รวมไปถึงกิจกรรมต่างๆ ใน ชุมชนนั้น ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ด้วยความ อิสระ และความเต็มใจ รวมไปถึงได้มีส่วนร่วมในการประเมินการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อจะได้ ทราบถึงความพึงพอใจและความต้องการในการที่แท้จริงของประชาชน
4. ในการดำเนินการวิจัยในอนาคตควรทำการศึกษาเปรียบเทียบการเปิดรับข่าวสารและการ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองของชุมชนที่มีปัจจัยต่างๆที่แตกต่างกัน เช่น ลักษณะของชุมชนเมืองกับ ชุมชนดั้งเดิม หรือ ชุมชนที่ลักษณะคลองสะอาดกับชุมชนที่มีลักษณะคลองสกปรก เป็นต้น เพื่อให้ เข้าใจถึงการเปิดรับข่าวสารและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองของชุมชนที่มีปัจจัยแวดล้อมต่างกัน

บรรณานุกรม

- กิติมา สุรสุนธิ. (2541). **ความรู้ทางการสื่อสาร**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เทศบาลนครนนทบุรี. (2557). **โครงการคลองสวยน้ำใส ประจำปี 2557**. นนทบุรี: เทศบาลนครนนทบุรี.
- บุญชัย เกิดปัญญาวัฒน์. (2535). **การศึกษาความเหมาะสมในการมีส่วนร่วมของประชาชน ต่อกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บุษบา สุธีธร. (2531). **พฤติกรรมสื่อสารระหว่างบุคคล**. ในพฤติกรรมศาสตร์การสื่อสาร หน่วยที่ 6. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ประมะ สตะเวทิน. (2540). **หลักนิเทศศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 9)**. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

- พีระนันท์ บุรณะโสภณ. (2538). พฤติกรรมการเปิดรับสาร ความรู้ ทักษะคิด และการมีส่วนร่วม
ในการใช้ผลิตภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร.
ปริญญาานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและการ บัณฑิตวิทยาลัย,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพบุลย์ พงศบุตร และ ปิยนาด บุณนาค. (2551). “คลอง.” สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดย
พระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. 33: 114-122.
- ยุบล เป็ญจรงค์กิจ. (2542). การวิเคราะห์ผู้รับสาร. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลดาวัลย์ พอใจ. (2535). การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการ
อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตอำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร อ้วนคำ. (2544). การ เปิดรับข่าวสาร ความรู้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม
ของนักเรียนในโรงเรียนที่เข้าร่วม โครงการโรงเรียนสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมดีเด่น
เฉลิมพระเกียรติ. ปริญญาานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและการ
บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุธรรม รัตน์โชติ. (2533). การประเมินผลโครงการพัฒนาองค์กรประชาชน: ศึกษาเจาะลึกเฉพาะ
กรณีผู้ยากจน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- เสถียร เขยประทับ. (2528). การสื่อสารและการพัฒนา. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.
- อิสระ คำแหง. (2553). การเปิดรับข่าวสาร ทักษะคิด และการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขต
กรุงเทพมหานคร กับกิจกรรมรณรงค์ในช่วงเทศกาลของมูลนิธิเมาไม่ขับ. วิทยานิพนธ์นิเทศ
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและการ บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Atkin, Charles K. (1973). *New Model for Mass Communication Research*. New York:
The Free Press.
- De fluer, Melvin L. (1972). *Theories of Mass Communication*. New York: David Mckay.
- Reeder, Williams W. (1974). *Some Aspects of the Informal Social Participation of
Focus Families In New York State*. Cornell University: Unpublished Ph.D. Dissertation.
- Schramm, Wilbur. (1977). *Big Media, Little Media*. Beverly Hills CA: Sage Publications.
- Klapper, Joseph T. (1960). *The Effect of Mass Communication*. New York: The Free Press.